

HÅLOGALAND LAGMANNSRETT

Å R S M E L D I N G

2
0
1
5

Tromsø

Foto: Inger-Ann Lahm

Hålogaland lagmannsrett er Nord-Norges anke-domstol og en av seks lagmannsretter i Norge. Lagdømmet omfatter fylkene Nordland, Troms og Finnmark samt Svalbard og Jan Mayen. Vårt hovedmål er å holde høyest mulig kvalitet på alle rettsavgjørelser og å legge til rette for mest mulig effektiv saksbehandling.

Lagmannsretten ledes av førstelagmannen, som sammen med lagmann og administrasjonssjef forestår den daglige drift. Domstolen har i tillegg 15 lagdommere (et nytt embete i 2015) og 9 saksbehandlere. Alle har kontorsted i Tinghuset i Tromsø. Lagmannsretten har knyttet til seg et antall ekstraordinære lagdommere, som er dommere som har gått av med pensjon. Lagmannsretten benytter også dommere fra tingretter eller andre lagmannsretter. Dette er dommere som tilkalles til den enkelte sak. Bare en ekstraordinær eller tilkalt dommer kan gjøre tjeneste i saken.

Hålogaland lagmannsrett er ankeinstans for de 14 tingrettene i lagdømmet, og behandler så vel sivile saker som straffesaker. Å anke betyr at en sak bringes inn til ny behandling eller overprøving for en høyere domstol.

Lagmannsretten behandler overskjønn og anke over avgjørelser fra jordskifteoverrettene. 1. januar 2016 legges jordskifteoverrettene ned, og oppgavene overtas av lagmannsrettene. Lagmannsretten er også første instans ved overprøving av saker som er behandlet i Trygderetten, som er et domstollignende forvaltningsorgan.

Storskog grensestasjon

Foto: Iver Huitfeldt

Lagdømmet – Hålogaland lagmannsrett

Hålogaland lagmannsrett – ankedomstol for hele Nord-Norge

I 2015 viser MMIs årlige omdømmeundersøkelse at 86 % (2013/85, 2014/88) av innbyggerne i Norge har svært stor eller ganske stor tiltro til domstolene. Politiet oppnår 88 %, og rykker forbi domstolene etter noen år på andre plass. Domstolene skårer høyere enn Storting og Regjering. Samtidig viser undersøkelsen til the World Justice Project – Verdens justisprosjekt – at norske domstoler rangeres på andre plass i verden, tett bak Danmark på førsteplass. På hele 2000-tallet har Hålogaland lagmannsrett vært Norges mest tidseffektive lagmannsrett, i 2015 slått av Agder lagmannsrett i straffesaksavviklingen.

Norske domstoler er Europas billigste i drift pr. innbygger/brutto nasjonalprodukt. Men det brukes mye til andre utgifter knyttet til rettsapparatet, fri retts hjelp, forsvarere, bistandsadvokater, vitner i straffesaker o.l. I Hålogaland er driftsutgifter/tilstøtende utgifter ca.1:0,8. – Budsjetttildelingen for 2016 viser nedgang i driftsbudsjettet, og kronekursen svekkes. Dette kan påvirke saksavviklingen.

Hålogaland lagmannsrett behandler saker fra alle tingrettene og jordskifterettene i Nordland, Troms og Finnmark, og vårt geografiske område strekker seg fra Bindal kommune i sør til Sør-Varanger kommune i øst og Svalbard i nord – mer enn en tredjedel av fastlands Norge, med Svalbard og Jan Mayen i tillegg.

Med hovedkontor i Tromsø, har lagmannsretten også faste rettssteder med egne lokaler i Mosjøen og i Bodø. De fleste saker fra Nordland behandles der, med mindre det av hensyn til befarings eller andre særlige grunner er behov for å sette rett andre steder i fylket. I Troms er det utenfor Tromsø særlig i Harstad rett settes. Lagmannsretten mangler egnede lokaler for jursaker i Vestfinnmark, noe som medfører at slike saker ofte behandles i Tromsø. Jursaker fra Østfinnmark behandles i Fylkestingssalen i Vadsø. For andre typer saker fra Finnmark settes rett ved behov på ulike steder.

I 2015 ble 53,8 % (2014/55,6) av rettsmøtedagene brukt i Tinghuset i Tromsø, 46,8 % (2014/44,4) i resten av landsdelen. Sakene berammes med grunnlag i samfunnsøkonomiske betraktninger som tar hensyn til hvor mange personer som må reise som følge av valg av berammelsessted, lokalsituasjon og kommunikasjoner.

Alle dommerne og flere av saksbehandlerne deltar i reisevirksomheten. For dommerne medførte rettssaker utenfor Tromsø i 2015 totalt 556 (2014/508) reisedøgn med overnatting fordelt på 16,3 (2014/16,6) dommerårsverk, det vil si 34,1 (2014/30,6) pr. dommer. Annen arbeidsrelatert reisevirksomhet bragte snittallet opp i 43,2 (2014/36,9).

Fra saken kommer inn til lagmannsretten og inntil den avgjøres ved ankeforhandling eller etter skriftlig behandling, forberedes den og følges opp av en dommer og en saksbehandler.

Hver sak avgjøres av tre fagdommere. I alle straffesaker hvor skyldspørsmål skal avgjøres, deltar også lekdommere, og da alltid flere lekdommere enn juridiske dommere. I saker med strafferamme inntil 6 år avgjøres skyldspørsmålet av tre fagdommere og fire lekdommere sammen, i meddomsrett. I straffesaker med strafferamme over 6 år, avgjøres skyldspørsmålet av lagretten, ofte kalt juryen, som består av ti lekdommere. Norge er det landet i Europa som bruker flest lekdommere i strafferettspleien. Det styrker kvalitet, aksept og tillit.

Hålogaland lagmannsrett har nesten 10 % av saksantallet som kommer inn til landets lagmannsretter i løpet av året og nesten 10 % av dommerne i lagmannsrettene. Saksammensetningen viser at vi har ca. 10 % av arbeidsbyrden og noe mindre enn en tiendedel av Norges befolkning. Man kan derfor forenklet si at Hålogaland lagmannsrett utgjør tiendedelen når lagmannsrettene og deres virksomhet sees samlet.

Hålogaland lagmannsrett sivile saker – straffesaker

I 2015 fikk lagmannsretten inn 891 (2014/890) saker og avgjorde 893 (2014/930). Til behandling ved årsskiftet sto 141 (2014/146) saker, 15,7 % (2014/15,7) av årsproduksjonen i 2015. Sammenlignet med 2014 er tallene forbausende like. Saksinngangen har stort sett vært stabil på 2000-tallet, med variasjoner i fordeling på saks-kategorier. Det vises til nedenstående grafer. Hovedtall for saksavviklingstider er også fremstilt grafisk.

Straffesakene utgjør ca. 58 % av alle innkomne saker. Men sivile saker er ofte mer omfattende og arbeidskrevende enn straffesakene og legger beslag på hoveddelen av lagmannsrettens arbeidsinnsats, også fordi en større andel av de sivile sakene får full fornyet prøving med muntlig ankeforhandling.

Lagmannsretten ser med bekymring på at sakene vokser i omfang, uten at dette skyldes sakenes iboende kompleksitet. Under saksforberedelsen er det ikke enkelt å gi sakene et omfang som tilsvarer vanskelighetsgraden.

Dommerens ansvar er forskjellig for de ulike sakskategoriene.

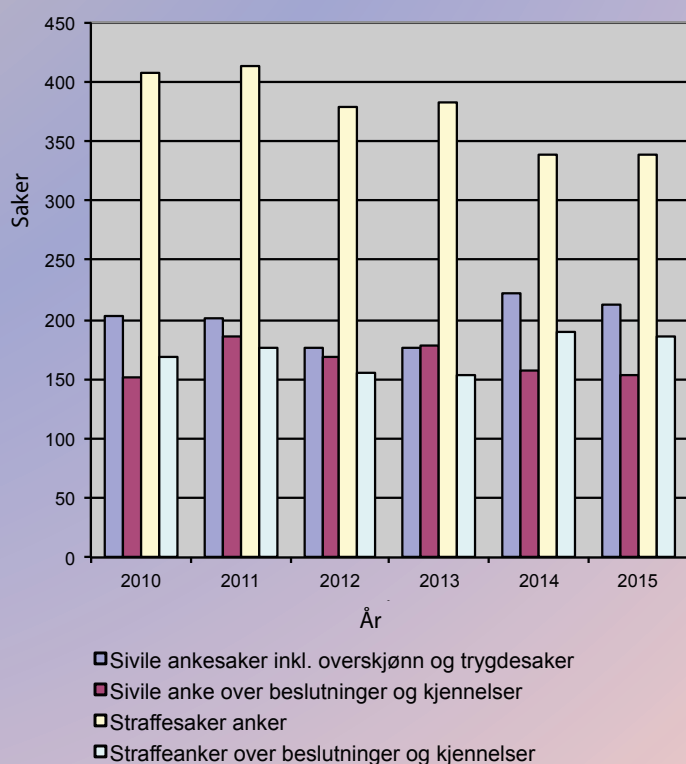
Dommeren har en mer aktiv rolle i saksforberedelsen og tilretteleggingen av ankeforhandlingen i de sivile sakene. I tillegg skal dommeren på et hvert trinn i saken vurdere om partene kan forlikes

gjennom mekling. Men det er partene som har ansvaret for å opplyse saken, framskaffe bevis osv., og det er partene selv som setter rammene for hva som skal behandles.

I straffesakene er det påtalemyndigheten som setter rammen gjennom tiltalebeslutningen og som sammen med forsvarerne har ansvaret for bevisene. Men her har dommerne en mer selvstendig rolle knyttet til sakens opplysning og kan for eksempel bestemme at nye bevis må innhentes og framlegges.

Saksbehandlerne bruker mest av sin tid på straffesakene, både som protokollførere i de større sakene og ved deltakelse i saksforberedelse, kontakt med meddommere og vitner og ved avslutning av saken. Saksbehandlingssystemet Lovisa legger opp til et effektivt og fleksibelt samarbeid mellom dommer og saksbehandler under arbeidet med alle typer saker.

Avgjorte saker

Sivile saker

Domstolene er samfunnets siste linje problemløsere, men har også plikt til å forsøke tvistene løst i minnelighet. Tvisteloven legger stor vekt på at tvister skal forsøkes forlikt, og partene er ofte best tjent med løsninger som de selv har herredømme over.

Lagmannsretten fikk i 2015 inn 209 (187) anker over sivile dommer.

Sak om formuesverdi kan ikke fremmes uten lagmannsrettens samtykke hvis ankegenstandens verdi er mindre enn 125 000 kroner. Det kom i 2015 inn 15 (14) slike saker. Samtykke ble gitt i 5 (3) saker.

For saker med ankesum på 125 000 kroner eller mer, eller for saker som gjelder ideelle interesser, for eksempel foreldreansvar eller oppsigelse i leie- eller arbeidsforhold, har lagmannsretten adgang

til å nekte anken fremmet dersom retten enstemmig finner det klart at anken ikke vil føre frem. Beslutning om å nekte en anke fremmet må begrunnes skriftlig. Adgangen er begrenset og benyttes sjelden. I 2015 ble 6 (13) saker nektet på dette grunnlag.

For å få behandlet en barnevernssak for lagmannsretten må partene ha lagmannsrettens samtykke. Utgangspunktet er at disse saker er endelig avgjort etter behandling både i fylkesnemnda og tingretten, og ny sak kan startes etter 1 år. Lagmannsretten mottok i 2015 37 (37) anker. Samtykke ble gitt i 5 (6) saker. I tillegg fikk lagmannsretten inn 29 andre saker vedrørende barn og foreldre (daglig omsorg, samvær mv) slik at nær 1/3 av alle de sivile sakene vedrørte barn/foreldre.

Tingrettene avholder skjønn for å fastsette erstatninger etter ekspropriasjon, odelstakster mv. Partene kan begjære overskjønn for lagmannsretten. Lagmannsretten fikk i 2015 inn 7 (9) begjæringer om overskjønn.

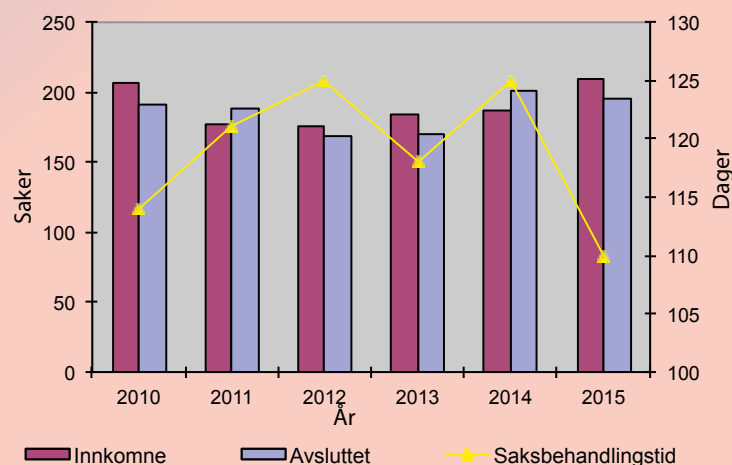
Lagmannsretten er førsteinstans ved overprøving av avgjørelser truffet av Trygderetten. Behandlingsformen er som ved sivile ankesaker. Lagmannsretten fikk i 2015 inn 6 (10) stevninger i sak til overprøving av Trygderettens avgjørelser.

Dersom anken ikke krever samtykke fra retten eller ikke blir nektet fremmet, går saksforberedelsen videre ved at det gjennomføres et planleggingsmøte mellom partene og lagmannsrettens forberedende dommer. I dette møtet fastsettes også tid og sted for muntlig ankeforhandling. For lagmannsretten er det viktig med rask beramning, deretter aktiv saksforberedelse for å gi hver sak nødvendig omfang.

Hålogaland lagmannsrett hadde i 2015 en gjennomsnittlig saksbehandlingstid for de sivile sakene på 110 (125) dager, klart raskest i landet. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for de øvrige lagmannsrettene var 190 dager. Stortinget har fastsatt en målsetting på 6 måneder (180 dager.)

Anke over tingrettens kjennelser og beslutninger avgjøres vanligvis på grunnlag av skriftlig behandling. Det kom inn 152 (153) saker i 2015. Saksbehandlingstiden var i gjennomsnitt 36 (40) dager.

Sivile ankesaker

Utsikt over Svolvær

Foto: Pernille Birkelund

Straffesaker

Både de domfelte og påtalemyndigheten kan anke til lagmannsretten over straffedommer avsagt av tingretten. Anken kan rette seg mot bevisbedømmelsen, lovanvendelsen, saksbehandlingen og/eller reaksjonsfastsettelsen. Den som er fornærmet ved en straffbar handling har ikke selvstendig rett til å anke straffesaken dersom han eller hun er misfornøyd med tingrettens dom. Fornærmede kan imidlertid anke særskilt over eventuelle erstatningskrav som er behandlet i tingretten. Slik anke følger reglene om anke over sivile dommer hvis ikke straffesaken også skal behandles på nytt.

Lagmannsretten behandler også partenes anker over kjennelser og beslutninger fra tingretten, blant annet avgjørelser om førerkortbeslag, varetektsfengslinger og besøksforbud. Disse sakene behandles som regel skriftlig av tre dommere. I 2015 behandlet lagmannsretten 185 slike saker, hvorav 76 gjaldt varetektsfengsling.

I 2015 fikk lagmannsretten inn 332 (334) anker over dommer i straffesaker.

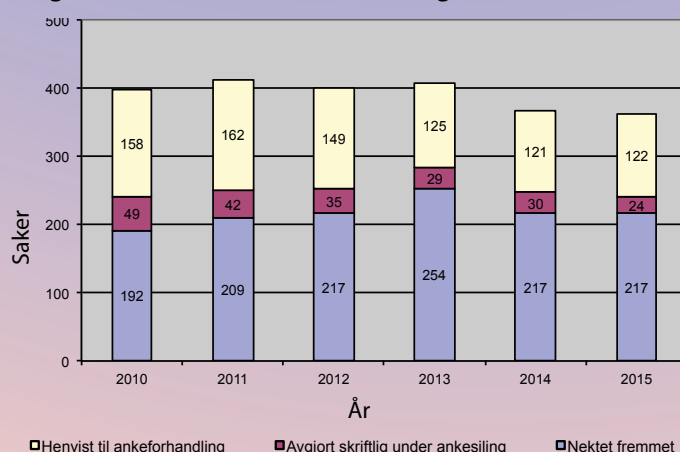
Den som i tingretten er domfelt for et forhold med strafferamme over 6 års fengsel, har krav på å få sin anke behandlet i lagmannsretten. En anke fra påtalemyndigheten som ikke er til tiltaltes gunst og som gjelder en handling med strafferamme over 6 år, kan nektes fremmet for lagmannsretten dersom retten etter en skriftlig prøving av saken mener at anken gjelder spørsmål av mindre betydning eller det for øvrig ikke er grunn til å prøve anken.

Den største andelen straffesaker som ankes til lagmannsretten gjelder forhold hvor det er idømt fengselsstraff, men hvor strafferammen for handlingen ikke overstiger 6 års fengsel. For slike saker kan lagmannsretten etter en skriftlig behandling av tre dommere nekte å fremme anken til ankeforhandling dersom retten enstemmig finner det klart at anken ikke vil føre frem. For anker fra påtalemyndigheten som ikke er til domfeltes gunst, kan anken også nektes fremmet dersom den gjelder spørsmål av mindre betydning eller dommerne for øvrig mener at det ikke er grunn til å prøve anken. En beslutning om å nekte å fremme en anke må begrunnes skriftlig.

Dersom tingrettens dom gjelder en eller flere handlinger hvor påtalemyndigheten ikke har påstått og tingretten heller ikke har idømt annen reaksjon enn bot, inndragning og/eller tap av førerrett, kan anke bare fremmes for lagmannsretten dersom det foreligger særlige grunner til det. Også dette avgjøres etter en skriftlig behandling av tre dommere.

I 2015 ble 23,9 % (21,9) av ankene i saker med strafferamme inntil 6 års fengsel og bøtesakene henvist til ankeforhandling. I tillegg kommer ankene i saker med strafferamme over 6 år med 12,1 % (13,9) slik at 36 % (35,8) av ankene ble henvist til ankeforhandling.

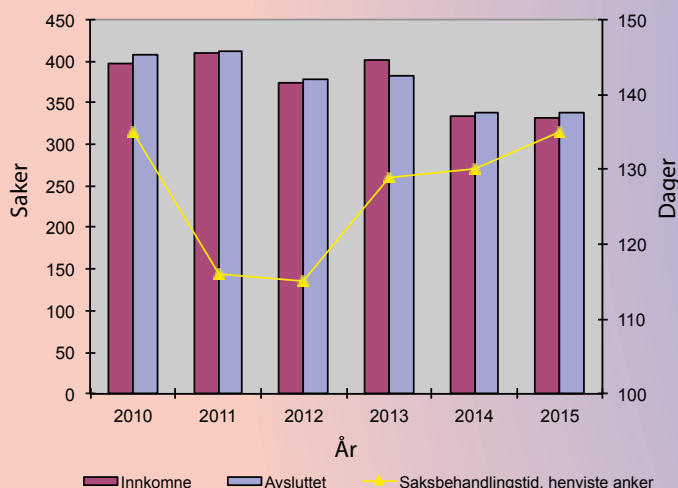
Straffesaker behandlet – og andel henvist til ankeforhandling

Felles for alle sakskategorier er at lagmannsretten etter den skriftlige behandlingen av tre dommere i visse tilfeller kan avgjøre saken direkte i stedet for å henvise anken til ankeforhandling. Retten kan beslutte å oppheve den påankede dom, å frifinne den siktede fordi det påtalte forhold ikke er straffbart eller er foreldet, eller endre tingrettens dom til siktedes gunst, dersom den enstemmig finner det klart at dette må bli resultatet. I 2015 ble 7 % (9,4) av ankene avgjort på slik måte i stedet for å bli henvist til ankeforhandling.

Totalt – av alle straffesaksankene som kom inn til lagmannsretten i 2015 – ble altså 43 % (45,2) % enten henvist eller avgjort på annen måte enn ved nektelse.

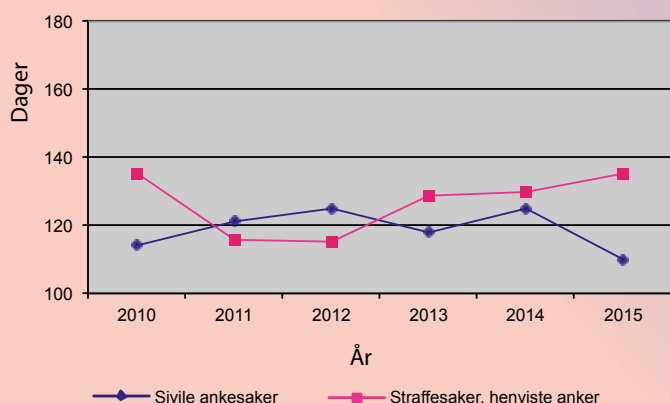
Straffesaker

I løpet av 2015 behandlet lagmannsretten til sammen 118 (141) straffesaker i ankeforhandling, hvorav 30 (34) saker med lagrette.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for henviste straffesaker var i 2015 135 (130) dager. Dette er ca. 14,6 % (18,9) under landsgjennomsnittet for lagmannsrettene.

Saksbehandlingstid

Kompetansesarbeid

Kvaliteten på lagmannsrettens arbeid er avhengig av felles innsats fra dyktige ansatte.

Lagmannsretten har interne kompetanseprogrammer for saksbehandlere og dommere. Lagmannsrettens modell for dommerne, med en måned studiepermisjon hvert fjerde år, ble i 2015 innført for alle norske dommere.

Hvert år arrangeres også felles studiereise hvor alle ansatte er med, annet hvert år i lagdømmet og annet hvert år til utenlandske domstoler. I 2014 besøkte lagmannsretten skotske domstoler i Edinburgh. I 2015 ble internseminar holdt i Sør-Varanger, hos Barentssekretariatet, Øst-Finnmark politidistrikt og Grensekommissæren. Besøk på Storskog grensestasjon ble særlig instruktivt som følge av den store asyltilstrømmingen i 2015.

Dommere fra lagmannsretten deltar i internasjonalt dommerarbeid, bistandsprosjekter, lovutvalg, kurs og seminarer som deltakere

Hålogaland lagmannsretts sal i Mosjøen

Foto: Dag Nafstad

eller forelesere. Lagdommer Nils Asbjørn Engstad ble i 2015 valgt til president i Europarådets rådgivende dommerkomité. Førstelagmann Arild O. Eidesen ble leder av et regjeringsoppnevnt utvalg som skal utrede kvoter i fiskeriene. Saksbehandlere deltar i forskjellige organisasjonsutvalg, fagkurs og samlinger og tar modulbaserte juridiske fag med avsluttende eksamener. I tillegg kommer lagmannsrettens internutvikling gjennom arbeidet med sakene. Å arbeide i lagmannsretten er å delta i et kontinuerlig kompetanseprosjekt.

Det gjennomføres også årlige samarbeidsmøter mellom lagmannsrettens ledergrupper.

Hålogaland lagmannsretts besøk i Kirkenes

Foto: Iver Huitfeldt

I april 2015 arrangerte lagmannsretten sammen med advokatkretsene i lagdømmet jubileumsseminar i anledning Høyesteretts 200-årsjubileum. 148 dommere og advokater deltok i et meget vellykket arrangement.

I oktober 2015 arrangerte lagmannsretten sammen med EFTA-domstolen og Juridisk fakultet, UiT/Norges arktiske universitet konferanse om proporsjonalitetsprinsippet i europeisk og norsk rett. Viktig tema, spennende deltakelse.

Samarbeid

Lagmannsretten er avhengig av samarbeid med mange aktører.

Lekdommere som påtar seg det krevende samfunnsoppdraget det er å medvirke til avgjørelse av rettssaker er helt sentrale i norsk rettspleie. 622 lekdommere er valgt for å kunne delta i ankeforhandlinger i straffesaker i Hålogaland lagmannsrett. Meddommere og fagkyndige meddommere deltar også i enkelte ankeforhandlinger i sivile ankesaker og alltid i ankeforhandling i saker etter barnevernloven. I 2015 deltok 488 lekdommere i rettsforhandlinger.

Sakkyndige. I flere rettssaker er det behov for at godt kvalifiserte sakkyndige medvirker til å danne grunnlag for lagmannsrettens avgjørelse av saken. 24 rettsoppnevnte sakkyndige gjorde tjeneste i 19 ankesaker.

Advokatene i alle saker. Lagmannsretten og de fire advokatkretsene i lagdømmet har også flere ganger sammen arrangert felles studiedager, senest i april 2015 i anledning Høyesteretts 200 – årsjubileum.

Påtalemyndigheten i alle straffesaker. Lagmannsretten og statsadvokatene i lagdømmet møtes fast en gang i året for å gjennomgå rutineene for gjennomføring av berammelser, saksforberedelse og ankeforhandling.

Parter og det rettsøkende publikum. Service og samhandling er satsingsområder i domstolene. Lagmannsretten legger også til rette for skoleklasser som følger ankeforhandlinger og for andre besøksgrupper.

Tolker. I mange rettssaker er det behov for tolk. I 2015 ble brukt 51 (2014/52) tolker i 32 (2014/37) av 219 ankeforhandlinger. Det ble tolket på 17 språk, flest samisk (5), dernest engelsk (4) og litauisk,

polsk og fransk 3 saker på hvert språk. I 2014 var russisk, litauisk og engelsk de mest brukte språkene.

Vitner. Vitnestøtteordninger er opprettet ved flere domstoler i lagdømmet, i samarbeid med Røde Kors. Et trygt vitne er et godt vitne, og vitnestøtteprogrammet vil kunne lette belastningen for det enkelte vitne og styrke rettssikkerheten. Undersøkelser viser at ordningen vurderes som positiv. I 2015 har oppslutningen i Tromsø vært inne i en bølgedal, men arbeidet intensiveres i 2016.

Pressen, som spiller en viktig rolle ved kontroll med og formidling av domstolenes gjennomføring av sakene som behandles. Lagmannsretten forsøker å legge til rette for gjennomføring av pressens oppdrag.

Juridisk fakultet ved Universitet i Tromsø, som er viktig for rettslivet i Nord-Norge. Lagmannsretten og fakultetet samarbeider ved at dommere underviser, veileder og har sensur, førstelagmannen er leder av fakultetsstyret og fagfolk fra fakultetet søker konstitusjon som og har også blitt utnevnt som dommere i lagmannsretten. Lagmannsretten har i 2015 hatt to praksisstudenter fra fakultetet.

Lokalene er viktige. Tinghuset i Tromsø sto ferdig i 2003, og huser Nord-Troms tingrett og Hålogaland lagmannsrett. Det er fortsatt et meget tjenlig bygg. I 2015 gjennomførte de to domstolene flere sikkerhetstiltak, særlig en større katastrofeøvelse i samarbeid med politi, brann- og helsevesen.

Lagmannsretten har også tjenlige lokaler i Bodø, som er et viktig arbeidssted for lagmannsretten. I Mosjøen fikk lagmannsrettens lokaler store skader da taket på nabobygningen blåste av i mars 2014, men ble gjenoppbygd og gjenåpnet i 2015. Lokalsituasjonen er særlig vanskelig i Vest-Finnmark.

Fra katastrofeøvelse på tinghuset i Tromsø

Foto: Espen Ask Husby

Hålogaland lagmannsrett, Postboks 2511, 9271 Tromsø

Besøksadresse: Fridtjof Nansens plass 17, Tromsø

Tlf: 77 66 00 35, www.domstol.no/halogaland

e-post: halogaland.lagmannsrett@domstol.no

